

Nr 251.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag till beredskapsarbeten för motverkande av arbetslöshet; given Stockholms slott den 22 april 1932.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Sam Larsson.

Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 22 april 1932.

Närvarande:

Statsministern EKMAN, statsråden GÄRDE, HAMRIN, VON STOCKENSTRÖM, STADENER, GYLLENSWÄRD, LARSSON, HOLMBÄCK, JEPSSON, HANSÉN, RUNDQVIST.

Chefen för socialdepartementet, statsrådet Larsson anför efter gemensam beredning med cheferna för kommunikations- och finansdepartementen:

I samband med Kungl. Maj:ts proposition nr 255 till 1930 års riksdag angående anslag till bekämpande av arbetslösheten behandlade sagda års riksdag, bland annat, två likalydande motioner (I: 108 och II: 186), i vilka hemställdes, att riksdagen måtte för budgetåret 1930/1931 till Kungl. Maj:ts förfogande ställa ett förslagsanslag av 20 miljoner kronor att användas för utförande enligt i huvudsak i motionerna angivna grunder av produktiva arbeten.

I skrivelse den 11 juni 1930, nr 392, i anledning av omförmälda propositioner

position jämte i ämnet väckta motioner anförde riksdagen bland annat följande.

Arbetslöshetskommissionen hade uttalat den uppfattningen att, innan pågående utredningar rörande arbetslöshetsförsäkring samt arbetslöshetens orsaker och medlen för dess bekämpande avslutats eller eljest tvingande skäl anförts för en ändring, nuvarande ordning för statliga åtgärder i anledning av arbetslösheten icke borde kastas över ända. Denna uppfattning syntes, åtminstone i viss utsträckning, icke kunna fränkännas giltighet. I enlighet därmed funne riksdagen motiverat, att ett anslag till arbetslöshetens bekämpande genom arbetslöshetskommissionen jämväl denna gång beviljades enligt oförändrade grunder. Emellertid kunde det tänkas, att ett reservationsanslag till vissa allmänna arbeten ställdes till Kungl. Maj:ts förfogande för att tagas i anspråk i den mån påtaglig arbetslöshet antingen generellt eller, t. ex. på grund av industriella sammanbrott, mera lokalt uppstode; ett sådant anslag skulle kunna vara av betydande värde vid arbetslöshetsfrågornas handläggning. Därigenom komme, åtminstone till viss del, de offentliga arbetena att kunna mera smidigt anpassas efter konjunkturer, så att en större anpart av dessa arbeten igångsattes under depressionsperioder, än eljest bleve fallet. Utredning borde företagas beträffande frågan huruvida och på vilket sätt en anordning med ett reservationsanslag till utförande av därför lämpade arbeten borde vidtagas.

Sedan Kungl. Maj:t den 26 september 1930 på min hemställen beslutat, att den av riksdagen sålunda begärda utredningen skulle verkställas, samt jag jämlikt Kungl. Maj:ts samma dag givna bemyndigande för ändamålet utsett fyra utredningsmän, avlämnade dessa personer med skrivelse den 15 januari 1931 ett av dem utarbetat *betänkande med förslag angående arbetslöshetens motverkande genom beredskapsarbeten* (Statens offentliga utredningar 1931: 3).

I sitt betänkande lämnade utredningsmännen bland annat en sammanfattande översikt över betänkandets innehåll. Utredningsmännen anförde däri huvudsakligen följande.

Utredningsmännens förslag åsyftade vidtagandet av sådana anordningar, att arbetstillfällen vid de allmänna arbetena kunde vid infallande perioder av generell eller lokal depression disponeras för ävägabringande av ökad arbetstillgång i syfte att motverka uppkommen arbetslöshet. Härfor erfordrades, att lämpliga och till utförandet förberedda arbetsobjekt hölles i beredskap, så att desamma kunde snabbt och på ett efter arbetsmarknads-situationen avpassat sätt igångsättas såsom i förtid anordnade allmänna arbeten (*beredskapsarbeten*).

Till sin principiella innebörd borde beredskapsanordningen betraktas icke såsom en form av hjälpverksamhet för de arbetslösa — en sådan verksamhet borde bedrivas efter andra linjer än de i betänkandet föreslagna — utan såsom en rationaliseringsåtgärd inom den statliga verksamheten, åsyftande att i görligaste mån förebygga, att å ena sidan arbetslösa erhöles hjälp under olika för det allmänna kostsamma, kanske improduktiva hjälpformer, medan å andra sidan angelägna statliga arbeten, vid vilka sådana arbetslösa skulle kunna beredas sysselsättning och arbetsförtjänst, uppsköttes i brist på tillgängliga anslag.

Med utgångspunkt från denna principiella uppfattning borde givetvis gälla, att endast arbetsuppgifter av viss angelägenhetsgrad skulle komma i

fråga för utförande såsom beredskapsarbeten; föreläge icke sådana arbetsuppgifter, borde de arbetslösa sysselsättas eller omhändertagas i annan väg.

Med angivna utgångspunkt skilde sig beredskapsarbetet icke från eljest förekommande allmänna arbeten i annan mån, än som sammanhängde med detsamma förtidiga igångsättande i syfte att motverka arbetslösheten. Den allmänna arbetsmarknadens löner och övriga arbetsvillkor, således jämväl kravet på arbetskraftens fullgoda beskaffenhet och yrkesvana, borde alltså tillämpas.

Såsom arbetsledande organ för beredskapsarbeten borde i första hand anlitas de statliga myndigheter, som förfogade över personal, skickad att fullgöra sådan uppgift. Tillskapandet av ett nytt särskilt, arbetsledande organ hade icke synts böra ifrågakomma. Därigenom komme det område, inom vilket arbetsobjekt för ifrågavarande ändamål stode att finna, att i första rummet hänföra sig till vissa statliga verks förvaltningsområden. Då också utanför dessa områden viktiga och för det allmänna angelägna arbetsuppgifter förefunnes, borde emellertid möjlighet vara öppen att såsom beredskapsarbete utföra också dylika arbetsobjekt, dock endast i den mån garantier kunde vinnas för att de statsmedel, som anlidades för beredskapsarbetet, komme till användning på ett med hänsyn till statens intresse betryggande sätt och att syftet med arbetets förtidiga igångsättande, nämligen arbetslöshetens motverkande, kunde tillgodoses.

Beredskapsarbete borde komma till användning endast vid kristillfällen med åtföljande konstaterad, mera omfattande arbetslöshet. Sådan kris kunde vara av generell omfattning eller beröra visst yrke eller fack eller också vara lokalt begränsad, exempelvis vid uppkommande industriellt sammanbrott. Allt efter de förhandenvarande omständigheterna i de särskilda fallen borde beredskapsarbeten kunna disponeras för utökande av arbetstillgången i dess helhet eller för att förmedla och underlätta överflyttningen av arbetskraft från ett yrke till ett annat eller från en ort till annan. Beroende på de förhållanden, som föranlett beredskapsarbetets anordnande, borde de vid detsamma tillgängliga arbetstillfällena kunna disponeras på ett sådant sätt, att visst fack eller viss grupp av arbetare komme i åtnjutande av desamma. Om sålunda beredskapsarbetets igångsättande föranleddes av omfattande arbetslöshet vid ett statligt verks arbetarstyrka, borde dithörande arbetslösa självfallet ifrågakomma för anställning. Vore motivet arbetslöshet inom visst fack eller i viss trakt, borde föreskrifter kunna lämnas om sysselsättning i första hand av arbetslösa inom ifrågavarande fack eller trakt.

Uttagningen av arbetskraft till beredskapsarbete borde, när det ej vore fråga om beredskapsarbete, igångsatt för en viss grupp vid statligt verk anställda arbetare, som blivit arbetslösa, ske genom den offentliga arbetsförmedlingens organ och i enlighet med de villkor, som funnes lämpligen böra föreskrivas i det enskilda fallet.

Förslag till igångsättande av beredskapsarbete borde kunna väckas av:

1. socialstyrelsen, som skulle fungera såsom central myndighet för beredskapsärendens handläggning;

2. ett statens verk, som i kritiska tider funne arbetstillgången för arbetare, som brukade sysselsättas inom dess förvaltningsområde, otillräcklig och arbetslösheten bland dessa arbetare besvärande; eller

3. länsstyrelse, som funne arbetsmarknadssituationen inom länet vara svårartad.

Förslag om anordnande av beredskapsarbete skulle ställas till Kungl. Maj:tt, som i sist omnämnda båda fall remitterade detsamma till socialstyrelsen. I händelse av tillstyrkande skulle socialstyrelsen jämväl avgiva förslag angående sådana villkor beträffande uttagning av arbetskraft och andra för-

hållanden, som kunde befinnas påkallade vid arbetets utförande såsom beredskapsarbete.

Beslut i ärendet skulle härefter fattas av Kungl. Maj:t. I händelse av bifall till framställningen skulle medel anslås till arbetets utförande ur ett för ifrågavarande ändamål till Kungl. Maj:ts förfogande ställt reservationsanslag samt uppdragas åt vederbörligt statsorgan att ombesörja utförandet av arbetet med iakttagande av de föreskrifter, som befunnes böra lämnas i fråga om arbetets igångsättande och utförande. I sådana särskilda fall, där arbetet vore av beskaffenhet att ej kunna utföras i direkt statlig regi, ankomme därvid på det statliga organet — länsstyrelse eller annan statlig myndighet — som fått sig anförtrott uppdraget att ombesörja arbetets utförande, att träffa bindande överenskommelse med ifrågakommande arbetsledande organ om arbetets utförande med iakttagande av de av Kungl. Maj:t eventuellt föreskrivna villkoren.

Utredningsmännen berörde jämväl frågan om återbäring av medel från anslaget till beredskapsarbeten d. v. s. i vad mån de affärsdrivande verkens kapitalkonton rimligen borde belastas med kostnader uppkomna av beredskapsarbetes utförande inom deras förvaltningsområden. Därom anförde utredningsmännen, att det bland affärsverkens nybyggnadsuppgifter kunde finnas arbeten, som skulle väl lämpa sig såsom beredskapsarbeten och som alltså vore av styrkt angelägenhetsgrad. Då dylika arbeten utfördes enligt i betänkandet angivna linjer, syntes medlen till utförandet böra förskjutas ur anslaget till beredskapsarbeten samt kostnaden överföras till vederbörande verks kapitalkonto i den utsträckning, som kunde befinnas skälig, när den genom arbetet åvägabragta nyttigheten kunde komma till avsedd användning. Vid den sålunda avsedda tidpunkten syntes upplåning i vanlig ordning få ske och ersättning därigenom beredas ifrågavarande reservationsanslag.

Sedan yttranden över betänkandet avgivits av vederbörande centrala ämbetsverk och av länsstyrelserna ävensom av vissa enskilda korporationer, hemställde Kungl. Maj:t på mitt förslag i *proposition den 20 mars 1931, nr 202*, om anvisande av ett anslag för ifrågavarande ändamål.

Vid behandlingen i statsrådet av förevarande fråga lämnade jag en redogörelse för såväl det huvudsakliga innehållet i betänkandet som de däröver avgivna yttrandena samt utvecklade därefter min ståndpunkt till förevarande spörsmål. Jag framhöll därvid till en början att det i och för sig måste vara till överbärande gagn att de statliga arbeten, som under alla förhållanden skulle förr eller senare utföras, avpassades så att de i större utsträckning än som skulle följa av det sedvanliga arbetsprogrammet komme att pågå under tider, då det enskilda näringslivet icke vore i stånd att i samma utsträckning som eljest sysselsätta den tillgängliga arbetskraften, samt att därför en anordning med beredskapsarbeten för motverkande av arbetslöshet syntes böra komma till stånd. Å andra sidan betonade jag, att en dylik anordning blott borde få karaktären av en provisorisk lösning, när tillräckligt material för bedömande av hithörande frågor först komme att föreligga när den pågående utredningen rörande arbetslöshetens karaktär och orsaker samt medlen för dess bekämpande blivit avslutad. Jag påpekade även, att en utökning under depressionsperioder av de allmänna arbetena direkt i syfte att såvitt möjligt påverka arbetslöshetsläget alltid måste bliva

förenad med stora svårigheter. I detta sammanhang anförde jag, att ju mera man vid anordnandet av beredskapsarbeten toge sikte på att de skulle kunna i så stor utsträckning som möjligt och på de punkter, där de bäst behövdes, minska arbetslöshetens följder, desto större risker skulle uppkomma för att arbetena skulle leda till svårigheter med hänsyn till det dittills tillämpade systemet för statliga åtgärder mot arbetslösheten. Enligt min mening kunde det icke vara lämpligt att vidtaga åtgärder, som kunde leda till dylika konsekvenser. Jag ansåg mig därför icke kunna föreslå ett genomförande av utredningsmännens förslag oförändrat. Då emellertid i dåvarande arbetslöshetsläge den ifrågasatta utvägen icke syntes böra lämnas oprövad, hade jag funnit mig böra undersöka möjligheten av en sådan anordning att några risker icke skulle behöva förekomma. Jag föreslog därför, att statsmakterna skulle begränsa sig till en anordning av i huvudsak följande innebörd.

I ändamål att de offentliga arbetena skulle kunna i viss utsträckning anpassas efter konjunkturerna och därmed följande variationer i arbetslösheten, borde till Kungl. Maj:ts förfogande ställas ett reservationsanslag av lämplig storlek. Detta skulle enligt Kungl. Maj:ts beprövande användas till arbeten, som under alla förhållanden skulle förr eller senare utföras med anlitan av allmänna medel och genom statlig myndighets försorg och som vore av natur att i normala fall riksdagen, på framställning av Kungl. Maj:t, för varje särskilt fall därtill anvisade medel. Enda olikheten mot det vanliga förfaringssättet vore alltså här, att Kungl. Maj:t hade att, efter det de särskilda ämbetsverken inkommit med förslag om utförande av olika allmänna arbeten vid sidan av det i vanliga former till omedelbart genomförande avsedda programmet, väga dessa förslag mot varandra icke blott med hänsyn till graden av angelägenheten av utförandet utan också med hänsyn till deras betydelse för motverkande av arbetslösheten och dess följder. Vid prövningen skulle avseende även fästas vid att varje särskilt arbete borde igångsättas vid den tidpunkt, som ur angivna synpunkter och med hänsyn till lokala förhållanden vore den lämpligaste. Man skulle på detta sätt skapa möjlighet till en viss elasticitet i statens verksamhet och genom att avvägandet skedde centralt och enhetligt kunna utan uppskov träffa val mellan skilda arbeten och bestämma i fråga om tidpunkten för deras påbörjande.

Varje särskild myndighet skulle hava att inkomma med förslag till arbeten inom dess ordinarie program, lämpligen ordnade efter angelägenhetsgraden. Sådana arbeten skulle tydligen i allmänhet komma att äga företräde, beträffande vilka föreläge i detalj utarbetat program, som gjorde det möjligt att utan dröjsmål igångsätta dem vid den lämpliga tidpunkten. Med hänsyn till mängden av föreliggande arbetsuppgifter syntes det ej behöva befaras, att vederbörande fackmyndigheter skulle underlåta att inkomma med dylika förslag i den omfattning, att ett verkligt val för Kungl. Maj:t bleve möjligt. Initiativ till övervägande av anordnande av arbete inom viss ort syntes kunna, såsom förutsattes enligt betänkandet, tagas av ortsmyndighet eller vederbörande centrala verk. Beaktandet ur arbetslöshetssynpunkt av olika föreliggande förslag syntes kunna ske efter inhämtande av yttrande från socialstyrelsen och arbetslöshetskommissionen.

Genom att gå fram på den nu antydda vägen skulle man tydligen kunna undgå de olägenheter, som befarats bliva en följd av beredskapsarbetenas anordnande enligt utredningsmännens förslag. De arbeten, till vilka Kungl. Maj:t komme att ur ifrågavarande anslag anvisa medel, bleve uppenbarligen till alla delar helt likställda med andra allmänna arbeten; endast sättet för

medlens anskaffande skulle angiva skillnaden. Med denna ståndpunkt följde också, att några särskilda regler angående arbetslön, utväljande av arbetare o. s. v. icke skulle meddelas, utan vederbörande myndigheter skulle äga att helt efter eljest tillämpade metoder utföra arbetet. På detta sätt bleve visserligen den omedelbara effekten till arbetslöshetens bekämpande givetvis mindre än genom anordningar enligt utredningsmännens betänkande. Men denna olägenhet syntes uppvägas av de nyss antydda fördelarna. Tydligt vore det emellertid i och för sig önskvärt — något som överhuvud taget i depressionstider borde gälla beträffande statliga arbeten — att man vid utförandet hölle i sikte, att dessa så anordnades, att arbetena bleve till gagn för arbetslöshetens bekämpande. Sålunda vore det ur allmän synpunkt till fördel, om vederbörande myndighet vid anskaffande av arbetskraft hänvände sig till arbetsförmedlingsorganen inom orter, där arbetslösheten vore särskilt betungande, och utan särskilda föreskrifter syntes det kunna tillses, att arbetena i första hand komme de behövande till godo, i den mån dessa erbjöde fullgod arbetskraft. I anslutning till det förut anförda borde även i berörda hänseenden fasthållas, att det här rörde sig om en försöksanordning och att därför olika metoder och regler lämpligen borde prövas vid verkställigheten hos de särskilda myndigheterna.

Det för ändamålet erforderliga anslaget ansåg jag kunna för budgetåret 1931/1932 uppskattas till 3 miljoner kronor. Beträffande användningen av detta anslag borde enligt min mening gälla, att det skulle tillkomma Kungl. Maj:t att i val mellan olika arbeten träffa det avgörande, som eljest ankomme på riksdagen, dock att Kungl. Maj:t därvid uppenbarligen icke borde fatta sådana beslut, som föregrepe en följande prövning av riksdagen.

Bland de arbeten, som borde ifrågakomma, framhöll jag i anslutning till utredningsmännens förslag såsom en av de viktigaste grupperna anordnandet av skenfria korsningar vid statens järnvägar. Beträffande kostnaderna för dessa arbeten förutsatte jag, att vägdistriktens utgifter skulle inskränkas till i regel en fjärdedel av kostnaden för marklösen, att av statens järnvägar skulle erläggas en andel, motsvarande värdet av de fördelar, som uppstode för järnvägarna av anordningarnas vidtagande, och att hela återstående kostnaden skulle utgå av anslaget till beredskapsarbeten.

Beträffande övriga arbeten, som borde kunna ifrågakomma, hänvisade jag till resultatet av en av de sakkunniga företagen inventering. Därjämte omnämnde jag, att chefen för kommunikationsdepartementet hade för avsikt att senare samma dag framlägga förslag, enligt vilket del av kostnaden för anordnandet av en järnväg Malung—Vansbro skulle bestridas av anslag till beredskapsarbeten, vilket förslag komme att kräva riksdagens medverkan.

Vidare uttalade jag, att i vissa fall en återbäring till anslaget till beredskapsarbeten borde ifrågakomma samt att jag i huvudsak anslöte mig till vad de sakkunniga därutinnan anfört. Närmare bestämmelser härom syntes få meddelas av Kungl. Maj:t.

I överensstämmelse med min hemställan föreslog Kungl. Maj:t i omförmällda proposition riksdagen att till beredskapsarbeten för motverkande av arbetslöshet för budgetåret 1931/1932 under titeln »Oförutsedda utgifter» anvisa ett reservationsanslag av 3,000,000 kronor att användas i huvudsaklig överensstämmelse med av mig angivna grunder.

I en likaledes den 20 mars 1931 dagtecknad, efter föredragning av chefen för kommunikationsdepartementet avlåten proposition, nr 210, föreslog Kungl. Maj:t riksdagen vidare att till statsbanan Malung—Vansbro för budgetåret 1931/1932 anvisa ett reservationsanslag av 300,000 kronor, att utgå av låne-medel. I denna proposition förutsattes bland annat, att för anläggandet av ifrågavarande statsbana skulle under budgetåret 1931/1932 disponeras, förutom nyssnämnda anslag av lånemedel, ett belopp av 300,000 kronor från det av Kungl. Maj:t för samma budgetår öskade anslaget till beredskapsarbeten.

Båda de ifrågavarande propositionerna blevo av riksdagen bifallna (se riksdagens skrivelser den 28 maj 1931, nr 287, och den 30 maj 1931, nr 302).

Genom brev den 26 juni 1931 bemyndigade Kungl. Maj:t, efter hörande av socialstyrelsen och järnvägsstyrelsen, sistnämnda styrelse att i huvudsaklig överensstämmelse med i förenämnda proposition nr 210 förordnat förslag anlägga en statsbana Malung—Vansbro. Samtidigt ställde Kungl. Maj:t till järnvägsstyrelsens förfogande för påbörjande av ifrågavarande anläggning dels det av riksdagen för budgetåret 1931/1932 för ändamålet av lånemedel anvisade reservationsanslaget av 300,000 kronor, dels ock ett belopp av 300,000 kronor från det för samma budgetår anvisade reservationsanslaget till beredskapsarbeten för motverkande av arbetslöshet.

I och för fördelning av den del av sistnämnda anslag, vilken icke på förhand beräknats för berörda statsbanebygge d. v. s. ett belopp av 2,700,000 kronor, anbefalldes Kungl. Maj:t genom ett den 5 juni 1931 utfärdat brev länsstyrelserna i samtliga län att skyndsamt avlämna uppgifter rörande allmänna arbeten inom vederbörande län av beskaffenhet att lämpligen kunna under budgetåret 1931/1932 anordnas såsom beredskapsarbeten under de villkor och i de former, som angivits i propositionen angående anslag till beredskapsarbeten.

Genom sistnämnda brev uppdrog Kungl. Maj:t även åt arméförvaltningen, marinförvaltningen, telegrafstyrelsen, järnvägsstyrelsen, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, vattenfallsstyrelsen, luftfartsmyndigheten, domänstyrelsen, lantbruksstyrelsen och lotsstyrelsen att — med beaktande jämväl av omfördälda från länsstyrelserna infordrade uppgifter, i den mån sådana inkomme och till vederbörande myndigheter överlämnades — skyndsamt avgiva detaljerade, av kostnadsberäkningar åtföljda förslag till inom myndigheternas verksamhetsområden fallande arbeten av berörda beskaffenhet, därvid det skulle åligga vederbörande att tillika angiva den ordning, i vilken de särskilda företagen ansåges böra komma till utförande.

Över de förslag, som i anledning härav inkommo, ävensom över de framställningar i ämnet, som därutöver från olika håll ingåvos, hava efter vederbörliga remisser statens arbetslöshetskommission och socialstyrelsen gemensamt yttrat sig.

Därefter har Kungl. Maj:t genom särskilda beslut, av vilka de första meddelades den 9 oktober 1931 och det sista den 8 april 1932, förordnat angående användningen av ifrågavarande belopp å 2,700,000 kronor med undantag för ett belopp av något över 3,000 kronor, vilket ännu icke fördelats.

Därvid har huvuddelen av beloppet eller 1,654,425 kronor ställts till järnvägsstyrelsens förfogande för anordnande av ett flertal skenfria korsningar. Av återstoden har ett belopp av 424,800 kronor ställts till väg- och vattenbyggnadsstyrelsens förfogande för anordnande av olika hamn- och farledsföretag. För utförande såsom beredskapsarbeten av diverse militära arbeten har vidare ställts till arméförvaltningens, marinförvaltningens och flygstyrelsens disposition ett belopp av tillhopa omkring 350,000 kronor. Telegrafstyrelsen har erhållit tillstånd att använda en summa av 227,000 kronor för utförande av vissa arbeten inom telegrafverket och Sveriges geologiska undersökning har bemyndigats att disponera ett belopp av 40,000 kronor för visst gruvarbete i Malå socken.

Den närmare användningen av det sålunda fördelade beloppet framgår av följande tablä.

Dag för beslutet 1931	Arbetets beskaffenhet	Anvisat belopp kronor kronor	
⁹ / ₁₀	Arbetsföretag inom lantförsvaret:		
	1) planering av Västernorrlands regementes övningsfält till landningsplats för flygplan.....	20,000	
	2) anordnande av vattenledning och brandposter för Norrlands trängkår	31,300	
	3) inom Bodens fästning: två askådarvärn, därav ett av trä och ett av betong, vid Bodens skjutfält, tillhopa	2,000	
	ett skyddsrum av betong	14,000	
	omläggning av vägen Björknäs—Gammelbyn ...	17,400	
	omläggning av vägarna Gammelbyn—Degerberget (»Korsmyrvägen») och Gammelbyn—Degerbergsvägen (»Gammelbyvägen») samt den s. k. Ballongvägen	35,800	120,500
⁹ / ₁₀	Skenfria korsningar mellan statens järnvägar och allmän väg:		
	1) vägbro jämte parallellväg vid Alnässjön å bandelen Uddevalla—Strömstad i Göteborgs och Bohus län	180,650	
	2) vägbro med tillfartsvägar vid Halleby å bandelen Göteborg—Uddevalla i Göteborgs och Bohus län	47,000	
	3) vägport med tillfartsvägar vid Rämnen på bandelen Kristinehamn—Mora i Värmlands län	74,300	
	4) vägbro jämte tillfartsvägar vid Lesjöfors å bandelen Kristinehamn—Mora i Värmlands län	48,650	
	5) vägport med tillfartsvägar vid Karlslund å bandelen Kilafors—Bollnäs i Gävleborgs län	81,750	432,350
⁹ / ₁₀	Hamn- och farledsföretag:		
	1) förbättring av fiskehamnen vid Björkö i Göteborgs och Bohus län	154,400	
	2) anläggning av fiskehamn vid Klädesholmen i Göteborgs och Bohus län	56,200	
	3) utförande vid fiskehamnen vid Stora Kornö i Göteborgs och Bohus län av vägbrytare med tillfartsväg och hamnplan	37,600	

Dag för beslutet	Arbetets beskaffenhet	Anvisat kronor	belopp kronor
	4) anläggning av vägbrytare för fiskehamn å östra kusten av Hasslö vid Garpaviken i Blekinge län	170,000	
	5) upprensning av farleden mellan Hasslö och Kettilskår i Blekinge län	6,600	424,800
⁹ / ₁₀	Gruvarbete i Malå socken (Sveriges geologiska undersökning)	—	40,000
³⁰ / ₁₀	Arbetsföretag inom telegrafverket:		
	1) vissa ledningsarbeten m. m. i Norrbottens län...	120,100	
	2) vissa ledningsarbeten m. m. i Jämtlands län	7,900	128,000
³⁰ / ₁₀	Skenfria korsningar mellan statens järnvägar och allmän väg:		
	1) vägbro med tillfartsvägar vid Tyskbo å bandelen Krylbo—Storvik i Kopparbergs län	93,750	
	2) vägbro jämte tillfartsvägar vid Getterån å bandelen Ånge—Sundsvall i Västernorrlands län ...	30,750	
	3) vägbro med tillfartsvägar vid Mellansel å bandelen Mellansel—Vännäs i Västernorrlands län .	62,250	
	4) vägport jämte tillfartsvägar vid Björna å bandelen Mellansel—Vännäs i Västernorrlands län...	45,625	
	5) bro jämte anslutningsbankar i Boden i Norrbottens län	54,500	
	6) vägport med tillfartsvägar vid Hednoret å bandelen Älvsby—Boden i Norrbottens län	39,950	
	7) vägbro jämte tillfartsvägar vid Niemisel å bandelen Boden—Morjärv i Norrbottens län	61,875	388,700
²⁰ / ₁₁	Ändring i beslut ⁹ / ₁₀ angående Bodens fästning, kostnadsökning	—	3,800
¹¹ / ₁₂	Skenfria korsningar mellan statens järnvägar och allmän väg i Göteborgs och Bohus län:		
	1) vägbro med tillfartsvägar vid Överby (Hessland) å bandelen Göteborg—Strömstad	125,300	
	2) vägbro med tillfartsvägar vid Säm nedre å bandelen Göteborg—Strömstad	100,350	225,650
¹⁸ / ₁₂	Skenfria korsningar i Söderhamn	—	306,000
1932			
⁵ / ₂	Väganläggningar m. m. å Bohusläns regementes övningsområde Samneröd	—	15,100
⁵ / ₂	Anordnande av vattenledning m. m. till 4:e flygkårens etablissemang å Frösön	—	72,500
⁵ / ₂	Skenfria korsningar mellan statens järnvägar och allmän väg:		
	1) vägbro med tillfartsvägar vid Nora å bandelen Simonstorp—Åndebol i Östergötlands län	64,375	
	2) vägbro med tillfartsvägar norr om Långban å bandelen Kristinehamn—Mora i Värmlands län	67,050	131,425
¹⁹ / ₂	Arbetsföretag inom lantförsvaret:		
	1) vissa arbeten å Kronobergs detachements i Karlskrona kasernområde	4,600	

Dag för beslutet	Arbetets beskaffenhet	Anvisat kronor	belopp kronor
	2) vissa arbeten å samma detachements övningsfält Rosenholm	21,625	
	3) anordnande av utfartsväg från landstormsförrådet i Karlshamn	980	
	4) planering av Norrlands dragonregementes övningsfält till start- och landningsplats för flygplan	6,400	
	5) anordnande av start- och landningsplats för landflygplan å förra mötesplatsen Mohed	45,000	78,605
$19\frac{1}{2}$	Utförande av vägbyggnad mellan byarna Dalom och Varglund å Hemsö i Västernorrlands län (marinförvaltningen)	—	20,000
$19\frac{1}{2}$	Arbetsföretag inom telegrafverket:		
	1) ombyggnad av stolplinje jämte regelsättning mellan Ruskesele och Visträsk (Norrbottnens och Västerbottnens län)	44,400	
	2) vissa ledningsarbeten m. m. i Norrbottens län ...	15,100	
	3) » » » i Västerbottnens » ...	28,800	
	4) » » » i Jämtlands » ...	10,700	99,000
$19\frac{1}{2}$	Skenfria korsningar i Skellefteå stad	—	170,300
$19\frac{1}{2}$	Reparation och breddning av befintlig väg samt utförande av delvis ny väg från Ryd vid Ryamad till Styrnsnäs udde på Sturkö (marinförvaltningen).....	—	27,000
$8\frac{3}{4}$	Planering av Dalregementets övningsfält å Rommehed i Stora Tuna socken till start- och landningsplats för flygplan.....	—	13,000
	Summa kronor		2,696,730

Länsvis fördela sig dessa belopp, avrundade nedåt till jämna tusental, på följande sätt.

Östergötlands län ..	64,000 kronor
Blekinge »	230,000 »
Göteborgs och Bohus »	716,000 »
Värmlands »	190,000 »
Kopparbergs »	106,000 »
Gävleborgs »	432,000 »
Västernorrlands »	209,000 »
Jämtlands »	80,000 »
Västerbottnens »	236,000 »
Norrbottnens »	428,000 »

De största beloppen hava alltså anvisats för anordnande av beredskapsarbeten i Göteborgs och Bohus län och därefter för dylika arbeten i Gävleborgs och Norrbottens län. Detta sammanhänger givetvis med den betydande arbetslöshet, vilken varit och alltjämt är rådande inom dessa län och vilken ansetts påkalla hjälpåtgärder från det allmännas sida även i den form, varom här är fråga.

I besluten om anordnande av ifrågavarande beredskapsarbeten hava meddelats *särskilda villkor och föreskrifter*. Sålunda har beträffande skenfria korsningar mellan statens järnvägar och allmän väg föreskrivits, att beslutat arbetsföretag icke finge påbörjas, förrän för detsamma upprättad plan blivit av vederbörande länsstyrelse godkänd och ej heller innan vederbörande väghållningsdistrikt i vederbörlig ordning ålagts att — sedan i företaget ingående väg jämte i förekommande fall vägbro blivit färdigställd och av länsstyrelsen godkänd — övertaga desamma till allmänt underhåll samt distriktet förbundit sig att lämna bidrag med en fjärdedel av den verkliga kostnaden för lösen av mark för företaget. I besluten har också föreskrivits, att järnvägsstyrelsen hade att hos vederbörande länsstyrelse påkalla medverkan i syfte att nu angivna villkor för arbetenas påbörjande skulle kunna fyllas samt att plankorsningar, som genom vägföretagens utförande vore avsedda att ersättas med skenfria, bleve i den mån så kunde ske vederbörligen avstängda. Järnvägsstyrelsen har förpliktats att deltaga i kostnaderna för företagen med vissa mindre belopp att utgå av till järnvägsstyrelsens förfogande för anordnande av skenfria vägkorsningar m. m. ställt riksstatsanslag. Järnvägsstyrelsen har bemyndigats att, i den mån så befunnes lämpligt, träffa överenskommelse om utförande för styrelsens räkning av i företagen ingående vägarbeten genom vederbörande väghållningsdistrikts försorg, därvid järnvägsstyrelsen skulle hava att för kontroll anlita vägingenjören i vederbörande län.

I besluten angående anordnande av vissa hamn- och farledsföretag har Kungl. Maj:t fastställt av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen förordade planer för företagen att lända till efterrättelse vid arbetenas utförande med de ändringar däri, som av styrelsen kunde finnas erforderliga och icke ökade kostnaden. Beträffande hamnföretagen har Kungl. Maj:t föreskrivit, att i tillämpliga delar skulle gälla föreskrifterna rörande statsunderstödda fiskehamnar i kungörelsen den 10 augusti 1928 (nr 328) angående statsbidrag till byggande, förbättring och underhåll av allmänna hamnar och farleder. I fråga om vissa av företagen hade vederbörande hamnintressenter förbundit sig att bidra med 10 % av den verkliga kostnaden för respektive företag. Med avseende å dessa företag har Kungl. Maj:t bestämt, att företagen icke finge påbörjas innan intressenterna — utöver fullgörande av eljest gjorda åtaganden — till väg- och vattenbyggnadsstyrelsen inbetalat tio procent av de för respektive företag beräknade kostnaderna. Vidare har föreskrivits, att det skulle åligga väg- och vattenbyggnadsstyrelsen att vidtaga erforderliga åtgärder för tryggnad av hamnbyggnadernas användning och underhåll.

I samtliga beslut angående anordnande av beredskapsarbeten har intagits en bestämmelse om skyldighet för vederbörande statliga myndighet att beträffande varje arbetsföretag enligt uppgjort formulär till socialdepartementet månadsvis insända rapporter rörande den vid företaget befintliga arbetsstyrkan och dess fördelning på olika yrkesgrupper. Av sålunda inkomna rapporter framgår, att antalet vid beredskapsarbetena anställda arbetare vid utgången av februari månad 1932 — den senaste månad för vilken fullständig upp-

gifter föreligga — utgjorde 382. Av dessa voro 58 jordbruksarbetare, 10 skogsarbetare, 117 arbetare tillhörande jord-, sten- och glasindustrien, 3 metall- och maskinarbetare, 12 arbetare tillhörande träindustrien, 32 byggnadsarbetare, 21 tillhörande trämasse- och pappersindustrien, 4 arbetare, hänförliga till icke särskilt specificerade grupper av industri och hantverk, 22 järnvägsarbetare, 1 landtransportarbetare och 102 arbetare, som icke tillhörde annan grupp. Av nämnda arbetare voro 30 anställda vid beredskapsarbeten inom Blekinge län, 201 vid arbete inom Göteborgs och Bohus län, 4 vid arbeten inom Värmlands län, 88 vid arbeten inom Västernorrlands län och 59 vid arbeten inom Norrbottens län. Vid arbetena å banan Malung—Vansbro i Kopparbergs län, vilket företag såsom förut nämnts finansieras även med lånemedel, voro vid samma tidpunkt sysselsatta 150 arbetare.

Vid behandling i *1932 års statsverksproposition* av frågan om anvisande av anslag å riksstaten till oförutsedda utgifter erinrade chefen för finansdepartementet om här ifrågavarande för budgetåret 1931/1932 anvisade reservationsanslag till beredskapsarbeten för motverkande av arbetslöshet. Chefen för nämnda departement framhöll, att med anslaget avsetts ett försök av begränsad räckvidd med en anordning, varigenom skulle beredas möjlighet till ett sådant avpassande av vissa statliga arbeten, vilka ansetts böra under alla förhållanden förr eller senare komma till utförande, att dessa arbeten i större utsträckning än som skulle följa av det sedvanliga arbetsprogrammet komme att pågå under tider, då det enskilda näringslivet icke vore i stånd att i samma omfattning som eljest sysselsätta tillgänglig arbetskraft.

Efter samråd med mig ansåg sig chefen för finansdepartementet böra förorda, att medel för berörda ändamål under titeln »Oförutsedda utgifter» och rubriken beredskapsarbeten för motverkande av arbetslöshet ställdes till förfogande jämväl för nästkommande budgetår. Med ett närmare bedömande av denna anslagsfråga borde enligt departementschefen lämpligen anstå intill dess frågan om äskande av anslag till bekämpande av arbetslösheten kunde längre fram på året upptagas till Kungl. Maj:ts prövning. Liksom beträffande sistnämnda anslag skett, syntes därför anslaget till beredskapsarbeten böra i riksstatsförslaget allenast beräknas. Under återopande av det sålunda anförda hemställde chefen för finansdepartementet, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att, i avbidan på den proposition, som kunde komma att avlåtas i ämnet, till beredskapsarbeten för motverkande av arbetslöshet för budgetåret 1932/1933 beräkna ett reservationsanslag av 3 miljoner kronor. Denna hemställan bifölls av Kungl. Maj:t.

I en i februari 1932 inom socialdepartementet till förberedande av ärendets vidare behandling utarbetad promemoria anfördes bland annat följande.

Såsom allmänt känt, föreläge alltjämt en mycket omfattande arbetslöshet och därmed jämväl behov av åtgärder till lindrande av dess verkningar. Då detta behov kunde förväntas komma att kvarstå under den närmaste framtiden, syntes även för nästa budgetår böra anvisas ett anslag till arbeten av här ifrågavarande karaktär. Vad anginge användningen av ett sådant anslag syntes samma regler böra få gälla, som av statsmakterna godkänts beträffande det för innevarande budgetår anvisade anslaget.

Anslaget syntes även för budgetåret 1932/1933 böra bestämmas till

3,000,000 kronor, med vilket belopp också preliminärt räknats i 1932 års statsverksproposition.

Innan beslut i ärendet fattades, syntes emellertid yttranden däri böra inhämtas av vederbörande centrala verk och myndigheter. Det syntes önskvärt, att i sålunda avsedda yttranden redogörelse lämnades bland annat dels för dittills tillämpade metoder för uttagande av arbetskraft till beredskapsarbeten, dels för uppfattningen rörande den i proposition nr 202/1931 (sid. 15 och 31) behandlade frågan om återbäring i vissa fall till anslaget av därifrån anvisade medel.

Vid promemorian var fogad en förteckning över samtliga intill utgången av januari 1932 meddelade beslut angående anordnande av beredskapsarbeten.

Genom remiss den 10 februari 1932 anbefallde Kungl. Maj:t dels arméförvaltningen, marinförvaltningen, flygstyrelsen, telegrafstyrelsen, järnvägsstyrelsen, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, vattenfallsstyrelsen, luftfartsmyndigheten, domänstyrelsen, lantbruksstyrelsen och lotsstyrelsen att var för sig, dels ock statens arbetslöshetskommission och socialstyrelsen att gemensamt avgiva utlåtande i anledning av omförmälda promemoria.

Sålunda *infordrade utlåtanden* inkommo till socialdepartementet under loppet av februari 1932. Utlåtandena, som i sin helhet torde böra bifogas handlingarna i detta ärende, synas mig endast delvis vara av det mera principiella intresse att de här behöva återgivas. Beträffande de delar av utlåtandena, vilka syntes mig äga större betydelse, får jag här lämna följande redogörelse.

Arméförvaltningen åberopar såsom eget utlåtande av ämbetsverket infordrade yttranden från chefen för norra arméfördelningen och från fortifikationsbefälhavaren i Boden.

Arméfördelningschefens yttrande avser ett den 9 oktober 1931 beslutat arbetsföretag omfattande anordnande av vattenledning och brandposter för Norrlands trängkår. Arméfördelningschefen meddelar följande. Arbetet, som igångsatts i januari 1932, bedreves med en arbetsstyrka om 20 man. Grunderna för uttagningen av den erforderliga arbetskraften hade bestämts vid ett sammanträde med delegerade från arbetslöshetskommittéerna i Sollefteå stad, Sollefteå socken och Långsele socken. Uttagningen av arbetare hade verkställt av vederbörande arbetslöshetskommittéer efter rekvisition av de militära myndigheterna. Arbetet hade bedrivits såsom ackordsarbete. Vid förskott å ackorden hade räknats med en lön av 1 krona 27 öre per arbetstimme. Organisationen hade fungerat väl och personvalet syntes hava varit gjort med omsorg och i syfte att hjälpa, där hjälp bäst behövdes. Arbetsvilligheten hade varit anmärkningsvärt god.

Fortifikationsbefälhavaren i Boden. Uttagningen av arbetskraft till de beredskapsarbeten inom Bodens fästning, till vilka Kungl. Maj:t anvisat medel och vilkas utförande uppdragits åt fästningens kommandant, hade skett efter överenskommelse med ordföranden i försvarsverkens civila personals förbund och ordföranden i arbetslöshetskommittén i Överluleå socken. Man hade enats om att till arbetare vid beredskapsarbetena skulle uttagas i första hand eljest arbetslösa fortifikationsarbetare efter en på förhand uppgjord lista, i huvudsak efter ålder i tjänsten så att först de äldre uttoges. Endast i den mån arbete kunde beredas ytterligare arbetare, som antingen icke hade haft tidigare anställning vid fortifikationens arbeten eller där tjänst-

gjort så kort tid (mindre än 20 månader) att de ej uppförts på listan, skulle ifrågakomma sådana yrkeskunniga arbetare, som vore i särskilt behov av arbete för sig och sin familjs uppehälle. Arbetare av det senare slaget hade emellertid i brist på arbete dittills icke kunnat komma i fråga.

Antalet arbetare hade hållits tämligen litet i avsikt att under jämförelsevis längre tid, ett halvår eller mera, bereda jämn tillgång till arbete även under vintern. För den skull hade också de väsentligaste arbetena igångsatts och fortgått under vinterperioden.

Telegrafstyrelsen. Då arbetskraft till beredskapsarbeten vid telegrafverket skulle uttagas, hänvände sig arbetsledaren till vederbörande arbetslöshetskommitté, som uttoge vid respektive arbetsföretag erforderligt antal arbetare.

Beträffande återbäring i vissa fall av anslaget till beredskapsarbeten för motverkande av arbetslöshet finge telegrafstyrelsen i fråga om de medel, som ställdes till styrelsens förfogande för bestridande av arbetskostnaden för vissa arbeten, anföra, att det syntes styrelsen skäligt, att dessa medel icke skulle behöva återbäras. De arbeten, som utfördes med hjälp av nämnda medel, utgjordes nämligen till övervägande del av kompletteringar, ombyggnader och reparationer av anläggningar för telefonförbindelser i glest befolkade trakter av Norrland, och anläggningarna hade till största delen anordnats i kulturellt syfte, utan att tillfredsställande förräntning av i dessamma nedlagt kapital kunnat påräknas.

Styrelsen finge i detta sammanhang även erinra, att hela kostnaden för materialanskaffningen bestredes av andra till styrelsens förfogande stående medel samt att nämnda kostnad uppginge till ej mindre än 201,300 kronor för de beredskapsarbeten, som avsåges i Kungl. Maj:ts beslut den 30 oktober 1931 och till 88,600 kronor för i styrelsens skrivelse den 12 januari 1932 föreslagna arbeten. Mot dessa poster svarande arbetskostnader uppginge till 128,000 kronor respektive 99,000 kronor.

Järnvägsstyrelsen. Beträffande frågan om vilka metoder, som dittills tillämpats för uttagande av arbetskraft till beredskapsarbeten, finge styrelsen meddela, att beträffande de beredskapsarbeten, som avsåge skenfria korsningar, samtliga dylika arbeten, vartill järnvägsstyrelsen erhållit anslag, utfördes på entreprenad samt att i entreprenadkontrakten därom intagits den bestämmelsen, att entreprenör skulle för vägföretaget i möjligaste mån använda arbetslösa från trakten ävensom vid statens järnvägar arbetslösa ban- och byggnadsarbetare, allt i den mån ifrågavarande arbetssökande kunde erbjuda fullgod arbetskraft. Vid statsbanebyggnaden Malung—Vansbro utfördes arbetena i styrelsens egen regi. Arbetsstyrkan rekryterades dels från arbetslösa byggnadsarbetare från andra banbyggnader, dels ock från arbetslösa inom av banan berörda orter.

Vad anginge frågan rörande återbäring i vissa fall till anslaget för beredskapsarbeten av därifrån anvisade medel finge styrelsen anföra följande. Av berörda anslag hade till statens järnvägars förfogande dittills ställts medel dels för anordnande av skenfria vägkorsningar, dels för anläggande av en järnväg mellan Malung och Vansbro. Till kostnaderna för anordnandet av de skenfria vägkorsningarna lämnade statens järnvägar bidrag i samma omfattning, som skulle hava ifrågakommit, därest anläggningarna utförts i vanlig ordning. Bidragen, som svarade mot de fördelar, som uppstode för statens järnvägar av anordningarnas vidtagande, utginge av till styrelsens förfogande stående anslag av kapitalökande natur och påfördes verkets kapitalkonto. Detta borde därför icke belastas med någon del av de kostnader för skenfria vägkorsningar, vilka bestredes med anslag för beredskapsarbeten.

Av de till 3.3 miljoner kronor beräknade kostnaderna för anläggandet av

järnväg mellan Malung och Vansbro skulle enligt finansieringsplanen 0.4 miljoner kronor bestridas med förnyelsefondsmedel, 0.7 miljoner kronor med lånemedel och 2.2 miljoner kronor med andra statsinkomster. Anläggningskostnaderna, fränsett den del därav, som bestredes med förnyelsefondsmedel, vore av den art, att de regelmässigt skulle påföras verkets kapitalkonto. För täckande av det andra av »andra statsinkomster» under budgetåret 1931/1932 enligt finansieringsplanen erforderliga medelsbehovet hade av anslag för beredskapsarbeten anvisats 300,000 kronor. Detta belopp, liksom ock vad som framdeles kunde komma att av sistnämnda anslag anvisas för ifrågavarande banbygge, borde i anslutning till förestående i sin helhet uppföras på statens järnvägars kapitalkonto.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen. Av anslaget till beredskapsarbeten för budgetåret 1931/1932 hade ställts till styrelsens förfogande ett belopp av 424,800 kronor att utgå till fem olika företag, varav fyra fiskehamnar och en farledsrensning. Då styrelsen avgivit sitt förslag till dylika arbeten, hade styrelsen utgått från att företagen skulle vara belägna inom trakter, där arbetslöshet vore rådande, samt att desamma skulle vara lämpliga ur den synpunkten, att vid utförandet ett relativt stort antal arbetare skulle kunna beredas arbete. Till belysande därav kunde nämnas fiskehamnsanläggningen vid Stora Kornö i Bohuslän, där endast en del av anläggningen ansetts lämplig ur sistnämnda synpunkt.

Vid anskaffandet av arbetskraft hade väg- och vattenbyggnadsstyrelsen för erhållande av upplysningar rörande behovet av arbetstillfällen hänvänt sig till respektive länsstyrelser samt arbetsförmedlingsorganen inom närbelägna orter. Endast i mycket ringa grad hade arbetare, som förut varit anställda vid fiskehamnsbyggnaderna, överförts till beredskapsarbetena.

Genom angivna tillvägagångssätt vid utväljandet av arbetsföretag samt genom tillämpade metoder vid uttagandet av arbetskraft till beredskapsarbeten, hade effekten av dessa arbeten till arbetslöshetens bekämpande blivit den största möjliga.

Skulle emellertid de årligen återkommande anslagen till arbeten, som av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen bedreves i egen regi, komma att minskas med hänsyn till att medel kunde erhållas ur anslaget till beredskapsarbeten, vilket framgått vid budgetens behandling, kunde styrelsen hädanefter ej helt följa hittills tillämpade principer, vare sig vid valet av arbetsföretag eller vid anställandet av arbetare. Företag, som på grund av behovet vore angelägnast att kunna komma till utförande — men som genom arten av vid desamma förekommande arbetena, såsom exempelvis maskinellt arbete och arbete inom ej i orten representerad yrkesgrupp, exempelvis träarbete i Bohuslän, vore mindre lämpliga såsom beredskapsarbeten — skulle då få stå tillbaka för mindre angelägna arbeten med större lämplighet för lindrande av arbetslösheten. Dessutom skulle arbetslöshet bliva rådande bland de arbetare, som sedan många år varit anställda vid fiskehamnsbyggnaderna.

Beträffande återbäring av beredskapsmedel så kunde detta endast komma ifråga, därest vid något företag den beräknade kostnaden underskredes.

Vattenfallsstyrelsen har beträffande frågan om återbäring i vissa fall från anslaget till beredskapsarbeten uttalat följande. Det vore enligt styrelsens mening patagligt, att om ett beredskapsarbete utfördes till gagn för ett produktivt företag men vid en tidigare tidpunkt, än som skulle normalt blivit fallet, borde skäligen vederbörande företags bokförda anläggningsvärde ökas med verkliga kostnaden för nyanläggningen, sedan denna tagits i verkligt produktiv användning. Det syntes böra i varje särskilt fall avgöras, vid vilken tidpunkt en dylik kostnad borde på detta sätt bokföras, och vederbörligt kapitalökningsanslag måste då för ändamålet göras tillgängligt.

Socialstyrelsen och statens arbetslöshetskommission.

Enligt den till promemorian fogade bilagan hade genom beslut av Kungl. Maj:ts beredskapsarbeten intill utgången av januari 1932 beslutats för ett belopp av kronor 2,369,800. Av dessa arbeten syntes emellertid ditintills endast åtta hava hunnit igångsättas och hade hela antalet vid dem sysselsätta arbetare ännu i slutet av januari 1932 uppgått endast till 178.

Den begränsade omfattning, som beredskapsarbetena intill dess erhållit, hade icke kunnat inverka nämnvärt lättande på de åtgärder, som staten eljest nödgats vidtaga för arbetslöshetens lindrande, även om avlastningen ostridigt varit till gagn för några av de kommuner, där företagen kunnat uppsuga ett något större antal arbetslösa.

Den förhållandevis ringa effekt, som vunnits av beredskapsarbetena, berodde på att beslutade arbeten dittills endast till obetydlig del hunnit igångsättas. Detta kunde näppeligen tillskrivas ogynnsamma tillfälligheter och än mindre onödigt dröjsmål på något håll utan syntes snarare få anses utgöra en bekräftelse på en av styrelsen och kommissionen redan tidigare påvisad konstitutiv brist hos beredskapsarbeten, betraktade såsom ett medel till motverkande av aktuell arbetslöshet. I och med att sådana arbeten, samtidigt med att de skulle tjäna arbetslöshetspolitiska syften, i övriga hänseenden vore likställda med andra arbeten i öppna marknaden och inordnades i de olika myndigheternas arbetsprogram, måste de givetvis förberedas på det enligt sakens inneboende natur förhållandevis tidskrävande sätt, som utmärkte allmänna — och väl också enskilda — arbeten av denna natur.

Vederbörande myndigheter kunde näppeligen så att säga lägga upp ett förråd av färdiga planer, lämpade för alla de ur arbetslöshetssynpunkt skiftande förhållandena under olika tider och å olika orter. Redan kostnads-hänsyn syntes förbjuda uppgörandet på vinst och förlust av sådana i detalj utarbetade planer, om vilka man icke på förhand kunde veta, huruvida de skulle komma till utförande eller ej.

Frågan om valet av lämpliga arbetsobjekt måste först prövas — bland annat ur arbetslöshetssynpunkt — och först sedan beslut därutinnan fattats, kunde det tidskrävande utarbetandet i detalj av planerna ske. Det måste alltså städse förnyta en ganska avsevärd tid mellan konstaterandet av behovet av ett beredskapsarbete och ett sådant arbetes faktiska igångsättande.

Den återgivna siffran för antalet i beredskapsarbeten anställda utvisade, att beredskapsarbeten ej hunnit igångsättas i nämnvärd omfattning under en period, då arbetslösheten till följd av samverkande ogynnsamma konjunktur- och säsongförhållanden hade gjort dem särskilt önskvärda. Sannolikt komme den största effekten att uppnås först under den varmare delen av året med därmed normalt förknippade förbättring på arbetsmarknaden. Visserligen syntes, så vitt nu kunde bedömas, ett tillskott i antalet arbetstillfällen även då te sig önskvärt, men behovet syntes näppeligen bliva lika trängande som under vintern.

Vid stigande konjunktur kunde det till och med befaras, att ifrågavarande konstitutiva brist hos beredskapsarbetena kunde leda därhän, att sådana arbeten startades, först när de med hänsyn till ett förbättrat läge på arbetsmarknaden ej vore behövligen ur arbetslöshetssynpunkt.

I förevarande hänseende rådde en bestämd skillnad mellan beredskapsarbeten och reserverbeten. Dessa senare utvaldes nämligen på sådant sätt, att starten kunde ske just under vederbörligt beaktande av den aktuella arbetslöshetssituationen.

Det måste därför starkt betonas, att beredskapsarbeten av nu berörda skäl icke vore ägnade att ur arbetslöshetspolitisk synpunkt ersätta eller ens

i nämnvärd mån erbjuda ett komplement till reservarbetena. Därtill komme, att beredskapsarbetena visserligen i och för sig erbjöde ett tillskott av arbetstillfällen, men att detta ej vore liktydigt med att de erbjöde en häremot svarande hjälp åt arbetslösa. I den mån arbetstillfällena absorberades av icke arbetslösa, erbjöde de nämligen ingen eller endast en oviss, indirekt hjälp åt arbetslösa.

Styrelsen och kommissionen ville under nu rådande tryckande arbetslöshet ej motsätta sig det ifrågasatta anslaget till beredskapsarbeten men hade ansett sig böra understryka, att dessa arbetens arbetslöshetspolitiska effekt icke borde överskattas. Det förutsattes därför, att ett eventuellt anslag till beredskapsarbeten ej komme att föranleda någon nedskärning av de anslagsbelopp, som erfordrades för fullföljande av arbetslöshetskommissionens uppgifter.

Såsom i den föregående redogörelsen omförmäls, har jag redan vid behandlingen av årets statsverksproposition anslutit mig till den uppfattningen, att anslag jämväl för nästa budgetår bör beviljas till beredskapsarbeten för motverkande av arbetslöshet. Såsom framgått av vad jag förut i dag vid behandlingen av frågan om nytt anslag till bekämpande av arbetslösheten anfört, måste man enligt min mening för nästa budgetår påräkna behov av statliga åtgärder av mycket stor omfattning till lindrande av arbetslöshetens följder. Det synes mig fortfarande önskligt, att såsom ett led i dessa åtgärder böra ingå så kallade beredskapsarbeten. Då beslut om dylika arbeten förra året fattades, avsåg man närmast en försöksanordning och ännu har av olika skäl någon definitiv uppfattning om anordningen icke kunnat vinnas. Så mycket har emellertid tydligt visat sig, att en synnerligen riklig tillgång finnes å arbetsföretag, lämpade för utförande genom arbeten av här avsedd beskaffenhet. Förhållandet har varit, att medelstillgången icke medgivit anordnandet av mer än en mindre del av sådana arbeten, som av vederbörande myndigheter angivits böra i första hand komma till utförande. Erfarenheten har icke heller bestyrkt de på förhand uttalade farhågorna för att beredskapsarbetena skulle i olika hänseenden medföra skadliga verkningar för arbetslöshetspolitiken i dess helhet. Ifrågavarande arbeten torde hava på ett naturligt sätt inpassat sig i statens ordinarie arbetsprogram, och några slitningar i förhållande till de statliga och kommunala reservarbetena med avseende å arbetskraft eller arbetslöner hava, såvitt för mig är bekant, icke förekommit. Vidare giva de anförda siffrorna rörande de vid beredskapsarbetena sysselsatta arbetarnas yrkesfördelning vid handen, att dessa arbeten kommit icke blott grovarbetare utan även en hel del andra arbetargrupper till godo.

I detta sammanhang må i anledning av det nyss återgivna yttrandet från socialstyrelsen och arbetslöshetskommissionen påpekas, att den omständigheten att siffrorna rörande i beredskapsarbeten anställda än så länge äro låga givetvis sammanhänger med det av nämnda myndigheter anförda förhållandet, att viss tid alltid måste förflyta innan arbetsföretag, vilka liksom de här ifrågavarande skola igångsättas och bedrivas i ordinarie former, hinna komma till stånd. Detta är emellertid väsentligen en engångsföreteelse, som

Departements-
chefen.

icke behöver i samma utsträckning göra sig gällande, sedan systemet kommit i tillämpning och nya arbeten kunna undan för undan förberedas.

Beträffande kostnaderna för beredskapsarbetena i jämförelse med andra allmänna arbeten är det i nuvarande läge ännu icke möjligt att göra något uttalande. Det är emellertid min avsikt att, så snart närmare erfarenhet i ämnet kan hava vunnits, föranstalta om en undersökning i berörda hänseende.

Vad angår det belopp, som för nästa budgetår synes böra beräknas för ifrågakvarande ändamål, har detsamma i statsverkspropositionen preliminärt uppskattats till 3,000,000 kronor. Av detta belopp är en summa av 600,000 kronor avsedd för fortsättande av den i det föregående omförmälda järnvägsbyggnaden mellan Malung och Vansbro. Det för övriga ändamål återstående beloppet skulle alltså endast bli 2,400,000 kronor; för nästa budgetår torde man nämligen knappast hava att räkna med några återbärningar av anvisade medel av den storleksordning, att de kunna inverka vid bedömandet av anslagsbehovet. Givetvis skulle det i nuvarande situation i och för sig vara önskvärt, att sistberörda belopp kunde icke oväsentligt höjas. Då jag likväl trots det utomordentligt svåra läget på arbetsmarknaden ansett mig böra stanna vid den angivna summan, har detta föranletts — förutom av de statsfinansiella svårigheterna — framför allt av följande omständigheter. Enär hela anordningen ännu kan sägas befinna sig på försöksstadiet, är det icke tillrådligt att giva densamma för stor omfattning. Vidare har arbetslöshetens fortgående ökning nödvändiggjort en mycket betydande utvidgning av ramen för de för arbetslöshetens bekämpande avsedda statliga åtgärderna, och då effekten av en viss summa med hänsyn till lindrande av arbetslösheten blir störst, då densamma användes enligt de för arbetslöshetskommissionens verksamhet angivna riktlinjerna, har hela den för en dylik utvidgning erforderliga anslagsökningen ansetts böra läggas på anslaget till bekämpande av arbetslösheten. Slutligen är att märka, att i olika hänseenden i år föreslagits — och delvis redan beslutats — anordningar av en karaktär, som ganska nära ansluter sig till den till grund för beredskapsarbeten liggande tanken. Sålunda har innevarande års riksdag i enlighet med förslag av Kungl. Maj:t för utlämnande av statsbidrag för vissa tillfälliga skogsvårdsåtgärder å enskildas skogar anvisat ett anslag av 2,000,000 kronor, från vilket anslag bidrag må utgå allenast till företag, vilkas utförande finnes vara ägnat att lindra eller motverka arbetslöshet inom orten. Vidare har Kungl. Maj:t i år genom proposition (nr 211) föreslagit riksdagen att till förlag för inköp av gatsten anvisa ett reservationsanslag av 4,000,000 kronor ävensom medgiva, att de medel, vilka inflyta vid försäljning av sten från statens med för nu löpande budgetår anvisat anslag inköpta förråd av gatsten, må under innevarande och nästkommande budgetår användas för fortsatta beställningar av gatsten. I samma proposition har föredragande departementschefen förklarat sig vara beredd att förorda, att Kungl. Maj:t skulle verkställa en fördelning förskottsvis av automobilskattemedel i och för igångsättande av nya vägbyggnadsarbeten — nyanläggnings- eller

förbättringsföretag — vilka vore av beskaffenhet att kunna tilldelas bidrag av automobilskattemedel och vilkas omedelbara påbörjande funnes påkallade för lindrande av arbetslöshet. Slutligen har Kungl. Maj:t genom brev den 12 februari 1932 beslutat om höjning av den av arbetslöshetskommissionen förvaltade väglänefonden från 1,000,000 kronor till 2,000,000 kronor, varigenom möjlighet beretts för väghållningsdistrikt att lånevägen erhålla förskott jämväl å sådana statsbidrag för vägbyggnadsarbeten, som icke utgå av automobilskattemedel utan av vanliga skattemedel.

Vad angår grunderna för det nu ifrågasatta anslagets användning torde anledning till ändring i de av 1931 års riksdag godkända samt av Kungl. Maj:t sedermera närmare utformade bestämmelserna icke föreligga.

I fråga om sättet för beredande av medel för ändamålet torde, såsom chefen för finansdepartementet vid frågans förberedande behandling i statsverkspropositionen anförde, samma väg som förra året böra anlitas, nämligen att anslaget inordnas under den vid sidan av de särskilda departementens huvudtitlar stående titeln »Oförutsedda utgifter».

Under återopande av vad jag sålunda anført får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till beredskapsarbeten för motverkande av arbetslöshet för budgetåret 1932/1933 under titeln »Oförutsedda utgifter» anvisa ett reservationsanslag, att användas i huvudsaklig överensstämmelse med i det föregående angivna grunder,
av kronor 3,000,000.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

B. Spångberg.